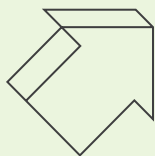

Find vejen frem
VIA University College

VIA University College

Forskning, uddannelse og skoleudvikling i samspil

Liv i Skolen

Nr. 2 · Maj 2021 · 23. årgang

Tema:

Forskning, uddannelse og skoleudvikling i samspil

Udgiver:

VIA Efter- og videreuddannelse

Hedeager 2

8200 Aarhus N

T: 87551900

Henvendelse:

Beritt Winnie Nielsen

E: bwn@via.dk

T: 87550909

Redaktion:

Morten Stokholm Hansen

Ansvarshavende:

Poul Erik Philipsen

Layout: Inge Lynggaard Hansen

Foto: Colourbox

Tryk: Rosendahls

ISSN: 1398-2613

Idee og bidrag til artikler, kontakt:

msh@via.dk

Kommentér dette nummer af

Liv i Skolen på Facebook:

www.facebook.com/ViaPaedagogisk

Videreuddannelse

Priser

Årsabonnement	375 kr.
2 abonnementer	575 kr.
3 abonnementer	725 kr.
Enkeltnumre 2020-2021	125 kr.
Enkeltnumre før 2020	95 kr.
En årgang 2012-2019	300 kr.
Studerende:	25 % rabat
Klassesæt (skoler og studerende):	
Ved 15 stk. enkeltnumre	30 % rabat
Priser er inkl. moms, ekskl. forsendelse	
For køb kontakt: liviskolen@via.dk	

Abonnementsperioden følger kalenderåret

Hent uddrag af artikler fra disse numre på www.liviskolen.dk:

2/2021	Forskning, uddannelse og skoleudvikling...
1/2021	Det flersprogede klasserum
4/2020	Bevægelsesdidaktik i skolen
3/2020	Elever med og i læse- og skrivevanskeligheder

Hent digitale udgaver af artikler fra bl.a. disse numre på www.liviskolen.dk:

2/2020	Det pædagogiske læringscenter
1/2020	Reformen 5 år efter
4/2019	Samarbejdets betydning...
3/2019	Dannelse i skolen
2/2019	Engineering
1/2019	Teknologiforståelse
4/2018	Den professionelle lærer
3/2018	Inkluderende læringsmiljøer
2/2018	Co-teaching
1/2018	Dynamisk mindset
4/2017	Bevægelse og sundhed
3/2017	Det 21. århundredes kompetencer
2/2017	Professionelle læringsfællesskaber

Forskning, uddannelse og skoleudvikling i samspil

Velkommen til det nye nummer af Liv i skolen. I dette nummer sætter vi fokus på, hvordan forskellige former for samarbejde mellem forskning og uddannelser på professionshøjskoler kan indgå i samspil med skoler om udvikling. Samspil, som har til hensigt at bidrage til udvikling af skoler, men også at bidrage til udvikling af uddannelser på professionshøjskoler.

Det er en af professionshøjskolernes centrale opgaver at uddanne professionelle til professioner. Uddannelserne skal være praksisnære og bidrage til en udvikling af både den enkelte studerende og af professioner som helhed.

Forskning kan bidrage til at forbinde uddannelse og skoleudvikling. Det kan ske ved at stille overordnede og teoretisk inspirerede spørgsmål til uddannelser og tydeliggøre behov for skoleudvikling, ligeledes kan forskning systematisk indsamle viden fra uddannelser og skoler. Forskning kan imidlertid også indgå mere direkte i samspil med studerende og skolerne og dermed skabes muligheder for samarbejder, som i forskellige former for processer kan bidrage til udvikling af uddannelser og udvikling på skoler. Endelig kan forskningsfeltet, det der kunne kaldes professionsforskning, udvikles gennem samarbejde med uddannelse og skoleudvikling. I dette nummer af Liv i skolen kan I læse meget mere om dette spændende emne.

God læselyst.

*Med venlig hilsen**Morten Stokholm Hansen, redaktør*

INDHOLD

6 Skoleudvikling på baggrund af en diplomuddannelse

Tre erhvervsskoler har udarbejdet modeller for, hvordan medarbejderes deltagelse på diplomuddannelse kan bidrage til organisatorisk udvikling. Intentionen er, at efter- og videreuddannelse ud over at kvalificere medarbejderen skal bidrage til didaktisk udvikling med henblik på elevens læring. Udviklingsforløbet kombineres med forskning med henblik på valg af metoder, teoretisk inspiration og analyser. Af *Henriette Duch, lektor*

14 Fra nødundervisning under Covid-19 til udvikling af blended learning

Nedlukningen af erhvervsuddannelser i foråret 2020 gav skoler, lærere og elever nogle helt unikke erfaringer med fjernundervisning. Krisetiden har vi anvendt til at få ny viden, som kan bidrage til konkretisering af en skoles strategi, kompetenceudvikling af lærere og didaktisk udvikling med henblik på elevens sociale inklusion, hvor muligheder for blended learning tænkes ind.

Af *Henriette Duch, lektor og Lone Ørsted, udviklingschef*

24 Læren om mennesket i læreren

Artiklen er en fortælling om, hvordan man går den autoetnografiske metode, og hvordan man arbejder sammen med lærerstuderende om at forfatte tekster, der på den ene side undersøger aspekter af professionsviden og -kunnen og på den anden side undersøger den lærerstuderende selv i processen.

Af *Thomas Dam, lektor og Mette H. Beck, lektor*

40 Aktionsforskning som indgang til udvikling af uddannelse og praksis

Et slutmål i professionsbachelor- og diplomuddannelser er blandt andet, at de studerende som del af deres uddannelse skal klædes på til at kunne bidrage til udviklingen af deres professions praksis. Spørgsmålet er, hvordan denne udvikling faciliteres, samt hvordan det som studerende opleves, at det kommer til udtryk igennem uddannelsen.

Af *Nanna Ruengkratok Lang, lektor, Mette Thorsager, lektor, Mette H. Beck, lektor og Henriette Duch, lektor*

52 De studerende som medudviklere af uddannelse gennem erfaringer fra praksis

De studerende kan bidrage til udvikling af uddannelser på baggrund af deres særlige erfaringer. Derfor ser vi dem som vigtige medudviklere og en del af videnskredsløbet mellem forskning, praksis og uddannelse. I et aktuelt forskningsprojekt er det blevet tydeligt, at studerendes tilgang til udvikling af praksis er forskellig, og det vil vi i denne artikel præsentere i en fire-felts tabel.

Af *Henriette Duch, lektor, Nanna Ruengkratok Lang, lektor, Mette Thorsager, lektor og Mette H. Beck, lektor*

62 Lærerstuderendes bachelorprojekter i samarbejde om udvikling i skolen

Et bachelorprojekt i læreruddannelsen tager som udgangspunkt afsæt i en lærerfaglig problemstilling fra skolens praksis, der undersøges og analyseres systematisk med inddragelse af relevant teori og forskning med henblik på at udvikle og

diskutere dilemmaer og løsningsmuligheder. Disse problemstillinger kan med fordel identificeres og bearbejdes sammen med skolens praksis.

Af *Birgitte Lund Nielsen, docent*

70 Ocean Connections – et samarbejde mellem skoler, akvarium og læreruddannelse

I et samarbejde med skoler, akvarier og universiteter i England og Spanien er forskellige undervisningsforløb blevet afprøvet lokalt og forskere har indsamlet både kvantitativt og kvalitativt datamateriale til vurdering af elevernes læringsudbytte.

Af *Pernille Ulla Andersen, lektor, Harald Brandt, lektor, og Birgitte Lund Nielsen, docent*

80 Didaktiske eksperimenter som dynamo for udvikling af uddannelse og praksis

I ramme af udviklingsinitiativet "Læreruddannelsen som udviklingslaboratorium for god undervisning og uddannelse" (LULAB) er igangsat en vifte af projekter i samarbejde mellem læreruddannere, lærerstuderende og praksis i skolen. LULAB handler om didaktisk udvikling i læreruddannelsen gennem eksperimenterende processer med afprøvning, undersøgelse, evaluering og formidling af nye indsigter.

Af *Birte Debel Hansen, adjunkt, Birgitte Lund Nielsen, docent, Jens H. Lund, lektor, Mikkel Wiskerchen, adjunkt og Claus Baagø Jepsen, lektor*

88 Praksis i uddannelsen via udvidet samarbejde mellem skoler og læreruddannere?

Artiklen præsenterer, begrundet og diskuterer en vision for et udvidet samarbejde mellem læreruddannere og skoler. Visionens tankegodt står i oppositionen til en aktuell dominerende diskurs om, at læreruddannelsen kvalificeres gennem en anden tidsmæssig fordeling mellem praktik og campusundervisning. Der argumenteres i stedet for, at der etableres et samarbejde mellem skolens, uddannelsens og forskningens aktører, der integrerer teori og praksis og som potentielt tildeler alle aktørgrupper - elever, lærere, studerende og undervisere - mange forskellige positioner at agere i, i en række forskellige processer.

Af *Jens H. Lund, lektor, Birgitte Lund Nielsen, docent og Leif Vibild, lektor*

96 Implementering og samspillet mellem uddannelse, forskning og skoler

Både skoleområdet og læreruddannelsen er på forskellig vis i stigende grad underlagt krav om at inddrage nye metoder, være opdateret på nyeste forskningsviden, agere på nyeste evalueringresultater og at forholde sig til reformer, ændringer i bekendtgørelse etc. Forskningsarenaen er tilsvarende underlagt krav om fx at være praksisnær og anvendelsesorienteret. Fælles for de tre arenaer er således et øget og flerspektret eksternt pres.

Af *Jens H. Lund, lektor og Henriette Duch, lektor*

Skoleudvikling på baggrund af en diplomuddannelse

Henriette Duch er lektor og ph.d. ved VIA University College

Tre erhvervsskoler har udarbejdet modeller for, hvordan medarbejders deltagelse på en diplomuddannelse kan bidrage til organisatorisk udvikling. Intentionen er, at efter- og videreuddannelse ud over at kvalificere medarbejderen skal bidrage til didaktisk udvikling med henblik på elevernes læring. Udviklingsforløbet kombineres med forskning med henblik på valg af metoder, teoretisk inspiration og analyser, således at resultaterne kan bringes videre til andre skoler og bidrage til udvikling omkring diplomuddannelser.

Diplomuddannelse og organisatorisk anvendelse

Mange har sikkert prøvet at blive optaget af ny viden fra efter- og videreuddannelse, som man brænder for at arbejde videre med, men når man er tilbage i dagligdagen på arbejdspladsen, er det af mange grunde vanskeligt at anvende det lærte. Samfundsmæssigt set er dette ærgerligt, når intentionen med efter- og videreuddannelse er kvalificering og udvikling

af professioner. Derfor kan der være et potentiale i at udforske denne problemstilling.

Problemstillingen fremgik af data indsamlet under mit ph.d. studie. Jeg arbejdede med Diplomuddannelse i Erhvervspædagogik (DEP), hvor der er det særlige forhold, at nye lærere på erhvervsskoler skal tage en diplomuddannelse som den pædagogiske læreruddannelse (Duch,

2017). Lærerne anvendte deres viden fra uddannelsen i deres undervisning, og diplomuddannelsen kvalificerede dem til professionen som lærer, men lærerne så et større potentiale for anvendelse på deres arbejdsplads, end der faktisk fandt sted. På de fire deltagende skoler arbejdede man organisatorisk – både strategisk og logistisk – med DEP, men ledelsens intentioner og lærernes ønsker mødtes ikke helt (Duch, 2018). Det projekt, som denne artikel bygger på, er bl.a. udviklet for at komme dybere ned i problemstillingen og udvikle løsningsforslag.

Der deltager tre erhvervsskoler i projektet, projektledelse ligger hos den ene skole, og midlerne er delvist finansieret af Region Midt. Projektet er afgrænset, så det alene handler om skolernes organisatoriske arbejde, ikke om hvordan man på en diplomuddannelse kan arbejde med kobling til profession og professionsudvikling. Projektet er organiseret på den måde, at forskningen varetages af VIA University College, som indgår i en projektgruppe med en konsulent fra hver skole. Der er en styregruppe med repræsentanter fra skolerne med funktioner som direktør, vicedirektør og chef.

I det følgende redegøres for, hvordan projektet blev indledt med, at nuværende og tidligere studerende på DEP – det vil sige ansatte lærere – samt ledere afdækkede behovet for nye organisatoriske tiltag.

Studerende og ledere afdækker behovet

For at arbejde med problemstillingen på en måde så både ledelses- og lærerperspektiver blev tilgodeset, indledtes med at afdække udviklingsbehovet set fra begge synsvinkler. Til det anvendes fokusgruppeinterview med fire til fem lærere fra hver skole og interview/fokusgruppeinterview med en eller to ledere. Spørgsmålene tematiserede, hvad de anså for centralt ved diplomuddannelsen, hvordan de arbejdede med den på skolen, de gode erfaringer, udfordringer og hvordan de kunne ønske et fremadrettet arbejde. Ved at spørge ledere og lærere hver for sig, kom de forskellige perspektiver tydeligt frem, og dette var med til at legitimere, at man oplevede forskellige behov, som skulle tilgodeses.

Skolerne præsenteredes for resultaterne, og på den baggrund startede de på at udvikle en model. Det skete i første omgang ved at beskrive udgangssituationen på baggrund af interview og fokusgruppeinterview, de indsatser man havde drøftet og de udvalgte indsatser. Pointen var hele tiden at fastholde, at valgene byggede på den forudgående afdækning, og at der var foretaget valg samt fravalg.

Tre modeller for organisatorisk udvikling

De tre skoler valgte forskellige modeller for den organisatoriske udvikling med henblik på i højere grad at anvende potentialer fra lærernes uddannelsesforløb. Den ene model tog afsæt i toppen af organisa-

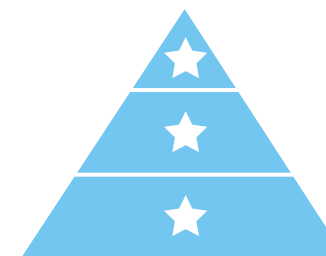
tion, hvor man udviklede dokumenter og procedurer. De blev formidlet, justeret og konkretiseret gennem dialoger med chefer, ledere og lærere. Der var således en række konkrete artefakter, som skulle understøtte de næste lag i organisationen. Det bestod af forslag til dagsordener på teammøder og indhold i møder mellem personaleledere og medarbejdere på diplomuddannelse.

Den anden model tog afsæt i midten af organisationen, hvor de centrale aktører konkret gennemførte teammøder, hvor nogle lærere i teamet var i gang med diplomuddannelsen, og man afholdt leder-medarbejder dialoger omkring studieprocessen. I denne model var opgaven også at løfte erfaringer og fokus på udviklingspotentialet opad i organisationen.

I den tredje model var afsættet sværere at placere organisatorisk. Der var en forventningsafklaring mellem aktører i toppen af organisationen og den studerende medarbejder, men der var også initiativer til observation af undervisning, hvor udviklingstiltag knyttet direkte til diplomuddannelsen var i spil. Denne erhvervsskole var mindre end de to andre og havde færre ledelseslag.

Modellerne placerede således afsættet for skoleudvikling lidt forskelligt i forhold til det organisatoriske hierarki, og stjernerne i figur 1 illustrerer, at der er sådanne

forskellige muligheder. Alle modellerne involverede både lærere, ledere og chefer eller direktører.

Figur 1: Afsæt for organisatorisk udvikling i det organisatoriske hierarki

Strukturer, artefakter og læring

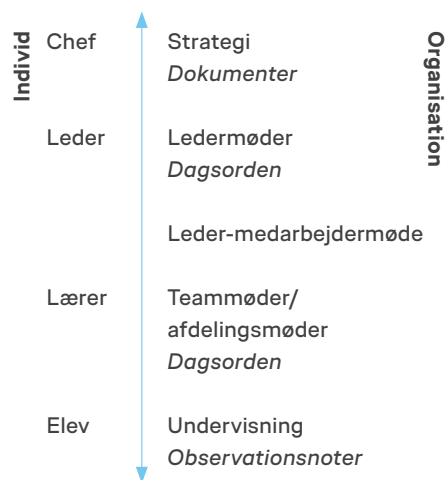
I hver af de tre modeller er der strukturer for, hvordan dialogen omkring studieforløbet er, og herunder indgår sammenhængen mellem den studerendes valg af emner for eksamensopgaver (opgaver, som kan varierer i genre) samt koblinger til strategiske og didaktiske indsatser i organisationen. I nogle tilfælde søges der en meget direkte kobling, så de studerende opfordres til at prioritere nogle emner frem for andre, i andre tilfælde er de studerendes resultater fra processer med opgaver med til at forme didakti-

Diplomuddannelsen bidrager til organisatorisk udvikling.

ske indsatser eller vælge nye. Tiltagene for at skabe disse koblinger finder sted gennem de strukturer, som er inddraget i udviklingsarbejdet, hvilket kan være ledermøder, leder-medarbejdermøde og teammøder. Der er også møder, som går på tværs af teams og involverer bredere grupper på erhvervsskolerne. Derved arbejder man i modellerne med en række artefakter, som skal understøtte koblinger og sammenhænge (Wenger, 2004). Det kan være dokumenter, faste punkter til dagsorden, noter fra observationer med videre.

Som det fremgår af figur 2, så kan aktører både være individer og organisationen, idet individerne agerer i og skaber organisationen.

Figur 2. Aktører og artefakter i udviklingen med henblik på koblinger

Læring på forskellige måder

Undervejs i projektet kom dialoger til at kredse om, hvilke antagelser skolemodellerne byggede på. Derfor rammesattes antagelser i et møde på tværs af de tre skoler, så man kunne udfordre og kvalificere modellerne. Dette var teoretisk inspireret af Argyris' teori om single loop og double loop læring (Argyris, 2012).

Forenklet sagt tester man i single loop læring, om noget virker eller ej. I double loop læring forholder man sig til, hvorfor noget ikke fungerer som ønsket og ændrer på de forhold, som styrede de initiativer, man satte i værk. Et første skridt er fx at sætte diplomuddannelsen på dagsorden på et teammøde. Så kan praktiske ting så som skemalægning i forbindelse med, at en kollega er på efteruddannelse, afklares. Det kan også være, at en kollega fortæller om en eksamensopgave, hvor man har arbejdet med nye måder at arbejde med grupper på. Det kan give viden om og bekræftelse af, at gruppedannelse har en betydning for undervisning og elevers læring. Begynder lærere derimod at udfordre eksisterende holdninger hos sig selv, kolleger og elever til gruppedannelse ved at eksperimentere med inddragelse af elever i demokratiske processer om læring, kan disse eksisterende holdninger udfordres. Det kan åbne for perspektiver i forhold til, at gruppearbejde ikke alene handler om løsning af en faglig opgave, men elevers forståelse af demokrati, hvilket kan ind-

virke på deres holdninger og handlinger i uddannelsen generelt. Det centrale ved at sætte diplomuddannelse på dagsorden i et teammøde kan derfor være, hvilke dialoger man ønsker at skabe på mødet. Vil man fx aftale, hvordan lærere i et team konkret arbejder med faste grupper, fordi det er effektivt, eller vil man initiere refleksioner og drøftelser af formålet med erhvervsuddannelser, og hvordan man kvalificerer elever til aktiv deltagelse i det omgivne samfund.

I projektgruppen havde man derfor løbende drøftelser af, hvad man anså for en god lærer og god læreruddannelse, ligesom grundlæggende positioner i forhold til didaktik blev taget op. Det kunne være, om pædagogik primært sås som værende af teknisk karakter eller knyttede sig til erkendelse og kultur. Sådanne grundlæggende diskussioner blev søgt rejst på møder for alle projektdeltagere, fordi det havde en betydning i forhold til, hvordan man som organisation ønskede at arbejde med udvikling på baggrund af diplomuddannelsen.

Dikotomier omtalt som teori og praksis

En måde at tale om forskellen på en diplomuddannelse og arbejdet som lærer på en erhvervsskole er at anvende dikotomien teori og praksis. Diplomuddannelsen bliver så identisk med teori og lærerfunktion med praksis, hvor man anvender viden fra uddannelsen. En diplomuddannelse har imidlertid læringsmål

både inden for viden, færdigheder og kompetencer, og transformationen mellem de to kontekster – studie og arbejdsplads – er derfor afhængig af begge kontekster, og i projektet var fokus arbejdspladsen. Komplexiteten indebærer, at når man på arbejdspladsen har fokus på efter- og videreuddannelse, så er læreren både studerende og medarbejder. Læreren møder præstationskrav – formelle og uformelle – som også arbejdspladsen rammesætter. Det vil formodentlig altid være sådan, men det ser ud til at stå centralt på DEP, fordi uddannelsen for mange lærere er obligatorisk og en forudsætning for ansættelse. Efter- og videreuddannelse er således ikke alene et individuelt anliggende, men et organisatorisk. Rammer og gensidige forventningsafklaringer mellem leder og medarbejder var derfor en tilbagevendende tematik i projektet.

En anden dikotomi er forholdet mellem den studerendes læreproces og de erfaringer med undervisning, som dette involverer, og så eksamensopgaver som produkt. Læreprocessen kan være tæt knyttet til praksis som lærer, mens eksamen og eksamensopgaver i højere grad knytter sig til at være studerende. Aktører i projektet tematiserede begge dele, og strukturer og artefakter havde dikotomien iboende. Dette er udfoldet i en anden artikel (Duch, 2021).

Jeg vil anse det for naivt at tro, at forskelle mellem en arbejdsplads og en diplomuddannelses formelle krav kan ophæves, men i projektet arbejdedes organisatorisk på de tre skoler med at skabe klarhed og gennemsigtighed med henblik på at finde måder at håndtere det på. Samtidig skete der en konkretisering rent sprogligt gennem artefakter, således at samarbejdsflader fik nogle mere konkrete udtryk.

Forskning, uddannelse og skoleudvikling i samspil

Forskningen i projektet blev defineret som følgeforskning inspireret af aktionsforskning, hvor forskningen følger processen, arbejder med den ud fra gængse forskningsmetoder så som at dokumentere og analyse samt undervejs bidrager med forskningsinformeret viden (Lindø mfl., 2002). Foreløbige analyser bringes tilbage til de involverede aktører, som beslutter det videre forløb. Jeg forstår det som en måde at bedrive anvendelsesorienteret forskning på, sådan som det er professionshøjskoleers opgaver.

Erfaringer og viden bringes imidlertid også videre til en udbyder af DEP og andre erhvervsskoler. Derved får skoler og udbydere mulighed for at drøfte, hvilke perspektiver og behov projektet viser. Ligeledes kan andre erhvervsskoler arbejde videre med de perspektiver, der for dem kan være relevante i forhold til organisatorisk udvikling. På den måde er der et potentiale for, at diplomuddannelsen bidrager til organisatorisk udvikling, og forskning forbinder uddannelse og skoleudvikling.

Bæredygtighed

En udfordring, som blev tematiseret på et møde for ledere i projektet, var bæredygtighed, når projektmidler løb ud. Implementeringsprocesser i forhold til de udviklede modeller vil fortsat være krævende, og potentialerne for organisatorisk udvikling gennem DEP kræver en vedvarende opmærksomhed, da der løbende ansættes nye medarbejdere, som skal i gang med DEP. Ligeledes søger ledere nye job og andre ansættes.

Referencer

- Argyris, C. (2012) [1992]. *Organisatorisk læring – single- og double-loop*. I Illeris, K. (red.) 49 tekster om læring. Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Duch, H. (2017). *Uddannelse til erhvervsskolelærere. En diplomuddannelse i et spændingsfelt mellem erhvervsrettet efteruddannelse, voksenuddannelse og professionsrettet videreuddannelse*. Aalborg Universitetsforlag.
- Duch, H. (2018). *Training for a profession as a vocational teacher: The transition from the course to the workplace*. Professions and Professionalism. Vol. 8, No 2. <http://doi.org/10.7577/s.2021>.
- Duch, H. (2021). *På grænsen mellem uddannelse og arbejdsplads - om vurdering og inklusion af eksamensopgaver*. CEPRA-striben, s. 62-71, <https://doi.org/10.17896/UCN.cepra.n27.415>
- Lindø, P. H.; Mikkelsen, A. og Olsen, O. E., (2002). *Fallgruver i følgeforskning*. Tidsskrift for samfunnsforskning vol, 43 nr. 2, s. 191-217.
- Wenger, E. (2004). *Praksisfællesskaber: Læring, mening og identitet*. København: Hans Reitzel.